

УДК 330.322:339.9:332

Ковальова М. Л.,

к.е.н., доцент, кафедра економіки та менеджменту,
Київський національний університет культури і мистецтв, м. Київ

ІНВЕСТИЦІЇ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РЕГІОНІВ

У статті обґрунтовується необхідність системного впровадження заходів щодо підвищення інвестиційної привабливості регіонів як необхідної умови ефективної зовнішньоекономічної діяльності на регіональних рівнях, оскільки в сучасних умовах економічний розвиток будь-якої країни багато в чому залежить від ефективної зовнішньоекономічної діяльності як самої держави, так і окремих її регіонів. Активізація глобалізаційних та інтеграційних процесів обумовлює необхідність дослідження та пошуку шляхів підвищення ефективності регіонального управління у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Актуальності це питання набуває у зв'язку з тенденцією до лібералізації зовнішньоекономічних зв'язків. Підвищення рівня інвестиційної привабливості регіонів вимагає удосконалення законодавчої бази в питаннях інвестиційного розвитку та інституціонального перетворення на регіональних рівнях та децентралізації управління в тих питаннях, розв'язання яких на регіональних рівнях є більш ефективним.

Ключові слова: інвестиції, глобалізація, регіональний розвиток, зовнішньоекономічна діяльність, модернізація, інвестиційна політика.

ИНВЕСТИЦИИ КАК НЕОБХОДИМОЕ УСЛОВИЕ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ РЕГИОНОВ

Ковалёва М. Л.

В статье обосновывается необходимость системного внедрения мероприятий по повышению уровня инвестиционной привлекательности регионов как необходимого условия эффективной внешнеэкономической деятельности на региональных уровнях, так в современных условиях экономическое развитие любой страны во многом зависит от эффективной внешнеэкономической деятельности как самого государства так и отдельных его регионов. Активизация процессов глобализации и интеграции обуславливает необходимость исследования и поиска путей повышения эффективности регионального управления в сфере внешнеэкономической деятельности. Актуальности данному вопросу придает и тенденция к либерализации внешнеэкономических связей. Повышение уровня инвестиционной привлекательности регионов требует усовершенствования законодательной базы в вопросах инвестиционного развития и

институционального преобразования на региональных уровнях, а также децентрализации управления в тех вопросах, решение которых на региональных уровнях является более эффективным.

Ключевые слова: инвестиции, глобализация, региональное развитие, внешнеэкономическая деятельность, модернизация, инвестиционная политика.

INVESTMENT AS A NECESSARY CONDITION FOR THE DEVELOPMENT OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY OF THE REGION

Kovalova M.

In the article is based the need for the system introduction of measures for raising the level of the investment attractiveness of the regions as of the necessary condition of effective foreign economic activity at the regional levels. Under the contemporary conditions the economic development of any country in many respects depends on the effective foreign economic activity both of the state herself and its separate regions. Mobilization of domestic investment and wide attraction of external investment can ensure implementation of modernized transformation. The main task of the regional levels promoting the companies that are investing in the economy of a particular region. One of the measures of regulation at the international level to favor international investment agreement. These agreements are negotiated and fixed measures to control foreign investment between the relevant countries. The making more active of the processes of globalization and integration specifies the need for study and search for the ways of increasing the effectiveness in regional control in the sphere of foreign economic activity. Urgency to this question gives tendency toward the liberalization of foreign economic ties. Raising the level of the investment attractiveness of regions requires the improvement of the legislative base in questions of investment development. Institutional conversion at the regional levels, and also decentralization of management in those questions, whose solution at the regional levels is more effective.

Keywords: investment, globalization, regional development, foreign economic activity, modernization, investment policy.

Постановка проблеми. В сучасних умовах глобалізації та інтеграції економічний розвиток будь-якої країни багато в чому залежить від ефективної зовнішньоекономічної діяльності як самої держави, так і окремих її регіонів. Розширення міжрегіонального співробітництва, як всередині країни так і за її межами, посилення ролі регіонів, активізація глобалізаційних та інтеграційних процесів обумовлює необхідність дослідження та пошуку шляхів підвищення ефективності регіонального управління у сфері зовнішньоекономічної діяльності. В теперішній час це питання набуває особливого значення, оскільки існує тенденція до лібералізації зовнішньоекономічних зв'язків, що значною мірою впливає на характер взаємодії міжнародної, національної та регіональної економіки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженнями підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності регіонів займаються такі українські науковці як Батченко Л. В., Макогон Ю. В., Денисенко М. П. [2], Михайлова Л. І. [2], Грищенко І. М. [2], Гречан А. П. [2], Прокопенко О. В. [3], Захаркіна Л. С. [3], Курило С. В. [4], Качурець Ч. І. [6], Крючкова І. В. [7] та інші. Проте сучасні умови розвитку економіки України потребують подальшого дослідження цього питання.

Мета статті. Обґрунтування необхідності системного впровадження заходів щодо підвищення інвестиційної привабливості регіонів як необхідної умови ефективної зовнішньоекономічної діяльності на регіональних рівнях.

Основні результати дослідження. Сучасний етап розвитку української економіки визначає необхідність системної модернізації економіки, що буде мати своїм наслідком сталий економічний розвиток. Саме це завдання було зазначено в Програмі економічних реформ «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна влада». Серед основних шляхів досягнення зазначеної мети в даній програмі було визначено поліпшення умов залучення інвестицій. Адже лише мобілізація внутрішнього інвестиційного ресурсу та широке залучення зовнішніх інвестицій можуть забезпечити здійснення модернізаційних перетворень [1]. Закордонний досвід показує, що інвестиційна політика регіону є чинником зростання ефективності зовнішньоекономічної діяльності та, як наслідок, стабілізації економіки. В сучасних соціально-економічних умовах кількість і глибина економічних і соціальних проблем, які потребують скорішого вирішення, настільки велика, що єдиним можливим шляхом досягнення поставлених реформами цілей є поступовий і систематичний рух на шляху побудови нового інвестиційного механізму в умовах розвитку ринкових відносин.

На даному етапі розвитку нашої країни саме інвестиції виступають тією рушійною силою, що здатна значно прискорити розвиток регіонів та держави в цілому. Світовий досвід свідчить, що одним з головних чинників, які визначають необхідність залучення інвестицій, є недостатність власних фінансових ресурсів для розвитку певного сектору економіки, що є наслідком скорочення обсягів виробництва. Однією з головних проблем, що виникають в процесі реалізації державної інвестиційної політики, є неузгодженість дій державних органів влади на регіональних та загальнонаціональному рівнях.

Одне з головних завдань органів влади на регіональних рівнях – сприяння компаніям, які зацікавлені в інвестуванні своїх коштів в економіку певного регіону. Проте процес інвестування на регіональному рівні має певні особливості, які пов'язані насамперед зі специфікою джерел інвестування та обмеженістю стадій відтворення, що відбуваються в регіональних структурах [2].

Низький рівень залучення інвестицій обумовлений, пер за все, несприятливим інвестиційним кліматом в Україні. Так, ряд міжнародних організацій істотними чинниками непривабливості інвестування в Україну вважають недосконалість законодавства, високий

рівень корупції, а також слабкість регуляторного середовища. У традиційному рейтингу економічних свобод, який складає аналітичний центр Heritage Foundation/Wall Street Journal Україна знаходиться на 125 місці з 161 країни світу. Для цієї підгрупи країн характерними рисами є проведення на державному рівні політики валютних обмежень, маніпулювання банківською системою і застосування інших обмежень [3].

Отже інвестор, що планує вкласти кошти в економіку України, що певним чином вплине й на зовнішньоекономічну діяльність конкретного регіону та країни в цілому, несе певні ризики, які умовно можна поділити на чотири групи, що представлені в табл. 1.

Представлені в табл. 1 інвестиційні ризики значним чином впливають на розвиток зовнішньоекономічної діяльності як країни так регіонів. Подолання зазначених ризиків є першочерговим завданням при вирішенні питань підвищення зовнішньоекономічної діяльності регіонів.

Таблиця 1. Інвестиційні ризики в Україні

Економічні	Нормативно-правові	Фінансові	Політичні
- низький рівень залучення внутрішніх інвестицій; - зростання інфляційних очікувань; - нерівномірний регіональний розвиток.	- недосконалість нормативно законодавчої бази в питаннях захисту прав інвесторів: - бюрократизм; - високий рівень корупції.	- низький рівень розвитку національного фондового ринку; - неплатоспроможність багатьох національних банків у випадки різкої зміни курсу гривни.	- політична нестабільність; - часта зміна нормативно-правових актів.

Джерело: складено автором на основі [3].

Система державних гарантій прав та інтересів іноземних інвесторів ґрунтується на трьох рівнях [4]:

1. на рівні законодавства країн-одержувачів, де гарантується недоторканість власності. Обумовлюється тим, що конфіскація майна або інших активів проводиться на підставі рішення суду і тільки за обставин, визначених законом;

2. на багатосторонньому рівні. Наприклад, до Конвенції із регулювання інвестиційних суперечок між державами та громадянами інших країн, що була підготовлена Всесвітнім банком у 1966 р., уже приєдналися близько ста країн. У разі виникнення суперечок між державою, що приймає, та іноземним інвестором останній може звертатися по захист не до держави, з якої походять інвестиції, а до Міжнародного центру з регулювання інвестиційних суперечок при Всесвітньому банку у Вашингтоні [5];

3. на двосторонньому рівні, переважно за допомогою укладення між країнами угод про заохочення та захист інвестицій.

Проте завдання Багатосторонньої угоди з інвестицій полягає у створенні багатостороннього режиму, який закріпить принцип недискримінації та обмежить виключення із національного законодавства. Таким чином, намагання урядів нав'язати обмеження в інтересах національної промисловості розглядатимуться згідно з правилами Угоди. Виключення з такої протекціоністської політики можуть бути зроблені для малих та середніх компаній, які обслуговують як постачальників, так і отримувачів нових технологій, також в інтересах національних економік, щоб потенційні одержувачі зростаючих потоків інвестицій робили це за найменшими цінами, за високої якості продукції та послуг [6].

Одним із заходів регулювання на міжнародному рівні виступають міжнародні інвестиційні угоди. В них узгоджуються та закріплюються заходи по регулюванню іноземних інвестицій між відповідними країнами.

Наразі у світовій практиці застосовується універсальний набір заходів, які використовуються для залучення іноземного капіталу, серед яких найвагомішого значення набувають податкові стимули та нефінансові стимули. У різних комбінаціях ці заходи залучення іноземних інвестицій використовуються в усіх країнах [7].

Прояв державного регулювання інвестиційної діяльності здійснюється через сукупність державних підходів і рішень, закріплених законодавством, організаційно-правових форм, у рамках яких інвестор здійснює свою діяльність. Таке регулювання може виражатись у безпосередньому (прямому) управлінні державними інвестиціями: системі податків з диференціюванням податкових ставок і податкових пільг, фінансової допомоги у вигляді дотацій, субсидій, бюджетних позичок, пільгових кредитів, у фінансовій і кредитній політиці, ціноутворенні, випуску в обіг цінних паперів, амортизаційній політиці [7].

Як наслідок вищезазначеного, виникає необхідність реформування владних інституцій і розширення повноважень органів місцевого самоврядування за європейським зразком суттєво підвищує зацікавленість представницьких органів на місцях у розробці реалістичних інвестиційних проектів, активізації роботи з потенційними іноземними інвесторами, створенні сучасних маркетингових програм для окремих регіонів та територій.

У розвинених країнах діє принцип, за яким для іноземних інвесторів створюється національний режим господарської діяльності. Декларацією про міжнародні капіталовкладення та багатонаціональні підприємства, що ухвалена у 1976 р., Організація економічного співробітництва та розвитку рекомендує своїм країнам-членам надавати підприємствам з іноземними інвестиціями режим відповідно до законодавства країни-одержувача, а також урахувати норми міжнародного права і міжнародних договорів. Цей режим повинен бути не менш сприятливим, ніж той, який створює держава для національних економічних суб'єктів [8].

Законодавча база є найважливішим напрямком державного регулювання іноземних інвестицій. В Україні єдину державну стратегію у сфері інвестиційної діяльності визначає Верховна Рада України, яка створює законодавчу базу для сфери інвестиційної діяльності;

затверджує пріоритетні напрями інвестиційної діяльності як окрему загальнодержавну програму у складі Програми діяльності Кабінету Міністрів України, загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального розвитку, охорони довкілля; в межах Державного бюджету України визначає обсяг асигнування для фінансової підтримки інвестиційної діяльності.

Переважає більшість заходів державного регулювання впроваджується за допомогою правових форм. Тому вдосконалення системи та принципів правового регулювання іноземного інвестування є вирішальним фактором підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності, передусім на регіональних рівнях.

Висновок. Одним із найвагоміших чинників, що впливає на розвиток зовнішньоекономічної діяльності регіонів та країни, в цілому, є високий рівень інвестиційної привабливості регіонів, що в свою чергу вимагає удосконалення законодавчої бази в питаннях інвестиційного розвитку та інституціонального перетворення на регіональних рівнях, створення балансу державного управління розвитком зовнішньоекономічної діяльності та децентралізації управління в тих питаннях, розв'язання яких на регіональних рівнях є більш ефективним.

1. *Пріоритети інвестиційної політики у контексті модернізації економіки України.* – К.: НІСД, 2013.

2. *Інвестиційно-інноваційна діяльність: теорія, практика, досвід: [монографія]* / Денисенко М. П. [та ін.]; за ред. М. П. Денисенка, Л. І. Михайлової. – Суми: ВТД Університетська книга, 2008.

3. *Прокопенко О. В. Оцінка інноваційно-інвестиційної складової розвитку зовнішньоекономічної діяльності України* / О. В. Прокопенко, Л. С. Захаркіна // *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту.* – 2010. – № 1 (7).

4. *Курило С. В. Інвестиційна політика, її сутність і роль сучасних умовах* / С. В. Курило // *Держава та регіони.* – 2009. – № 2.

5. *Киреев А. П. Международная экономика : в 2-х ч. / А. П. Киреев.* – М.: *Международные отношения,* 1997. – Ч. I. : *Международная микроэкономика : движение товаров и факторов производства.*

6. *Качурець Ч. І. Міжнародні інституції для лібералізації прямих іноземних інвестицій [Електронний ресурс]* / Ч. І. Качурець, В. С. Корчун. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/Articles/Kultnar/knp59/knp59_119-120.pdf

7. *Крючкова І. В. Теоретико-методологічні аспекти державного регулювання інвестиційної політики як важливого фактора економічного зростання* / І. В. Крючкова, Р. В. Попельнюхов // *Вісник Хмельницького національного університету.* – 2010. – № 1, Т. 2.

8. *Шарова Ф. Л. Экономика иностранных инвестиций* / Ф. Л. Шарова. – М.: МИЭП, 2007.